

רבי יהודה אומר, אם הספינה צמוקה עשרה טפחים ואין גבוהה
עשרה טפחים מהמים, כלומר, חלל הספינה מבפנים גבוה עשרה
טפחים, והחלק החיצון של הספינה הבולט מעל שפת הים אינו גבוה
משפת הים עשרה טפחים וכיון שהספינה שוקעת במים מכובד
משאה, באופן זה מטללין מתוכה לים, אבל לא מטללין מן הים
לתוכה.

מבררת הגמרא: מאי שנא – מה שונה טלטול מן הים לתוכה, ולא
התיר רבי יהודה, דקא מטללין – משום שנמצא מטלטל מהים
שהוא פרמלית לספינה שהיא רשות היחיד, אם כן מתוכה לים נמי
– גם יש לו לאסור, דקמטללין – שנמצא מטלטל מן רשות היחיד
לברמלית, ומדוע בזה לא אסר רבי יהודה.

מבארת הגמרא: אלא לאו אחודה – אלא ודאי האופן שבו התיר רבי
יהודה לטלטל מהספינה לים, הוא כששופך את המים על עובי דופן
הספינה שהוא רשות היחיד, והמים יורדים לים דרך דפנותיה מכחו.
ושמע מינה – ויש להוכיח מכאן שעל הוצאה על ידי בחו בברמלית
לא גזרו חכמים. מסיקה הגמרא, שמע מינה – אכן יש להוכיח כן.

הגמרא מבארת את דיני הטלטול בספינות קטנות הנקראות
'ביצאתא': אמר רב הונא, הני ביצאתא דמישן – ספינות קטנות
שהיו במקום ששמו מישן, וספינות אלו רחבות מלמעלה והולכות
ומתקצרות מלמטה, עד בתחתיתן הן צרות כחודו של סכין,
ודפנותיהן גבוהות עשרה טפחים וצירן א, אפילו אם יש בהן גובה
עשרה על רוחב ארבעה עד המקום שמתחילות להתקצר אין
מטללין בהן אלא (בארבעה) [בתוך ארבע אמות], מפני שאין
להן דין רשות היחיד, ונחשבות כרמלית, הואיל והחלק התחתון של
המחיצות אינו נחשב למחיצה שמתירה בטלטול, לפי שאינו מקיף
מקום חשוב, והחלק העליון של המחיצות כאילו תלוי באויר,
ומחיצה תלויה אינה מחיצה שמתירה בטלטול.

מוסיף רב הונא: ולא אמרן – ולא אמרנו דין זה, אלא כשאין בפחות
משלשה טפחים הסמוכים לקרקעית הספינה רוחב ארבעה טפחים בין
דפנותיה, כלומר שיש רווח ארבעה טפחים בין הדפנות רק למעלה
משלשה טפחים מקרקעית הספינה, ולכן המחיצה נחשבת למחיצה
תלויה, כאמור, אבל אם יש בפחות משלשה טפחים הסמוכים
לקרקעית הספינה רוחב ארבעה טפחים בין דפנותיה, לית לן בה –
לא נאמר דין זה, ומותר לטלטל בתוכה, שבפחות משלשה טפחים
קרקעית הספינה נחשבת כסתומה מדין 'לבד', ונחשב כאילו
קרקעית הספינה עולה עד למקום שיש בו רוחב ארבעה טפחים,
ונמצא שהיא מחוברת למחיצות שלמעלה ממנה במקום שיש רוחב
ארבעה טפחים בין דפנותיה, והמחיצות מקיפות מקום חשוב שיש בו
ארבעה טפחים ואין מחיצות תלויות, ונעשה המקום שבתוך הספינה
רשות היחיד, ומותר לטלטל בו גם יותר מארבע אמות. וכן אי
מלינהו קמי ואורפיני – אם מילא את המקום הצר שבקרקעית
הספינה בקנים וערבות עד המקום שיש בין דפנותיה רוחב ארבעה
טפחים, לית לן בה – לא נאמר דין זה, משום שהקנים והערבות
נחשבים כחלק מקרקעית הספינה, ונמצא שהמחיצות מקיפות מקום
חשוב שיש בו ארבעה טפחים ואין מחיצות תלויות, ומותר לטלטל
בתוכה אם הדפנות גבוהות עשרה טפחים מאותו מקום.

מתקיף לה – הקשה רב נחמן על רב הונא, ולימא – ונאמר גוד
אחית מחיצתא – ומשוך והורר את המחיצה, ונחשיב את מחיצות
הספינה בחלקן העליון כאילו הן יורדות עד קרקעית הים, ונמצא
שאף בחלקן התחתון הן מקיפות מקום ארבעה טפחים, מי לא תניא
– האם לא שנינו בברייתא, רבי יוסי ברי רבי יהודה אומר, נעץ קנה
גבוה עשרה טפחים ברישות הרבים, ובקנה אין רוחב ארבעה טפחים
על ארבעה טפחים, ובראשו של הקנה הניח מרסקל – וסל – שיש בו
רוחב ארבעה טפחים על ארבעה טפחים, וזרק אדם חפץ מרשות
הרבים ונח על גביו של הטרסקל, חייב, כדי וזרק מרשות הרבים
לרשות היחיד, ואפילו אם אין הטרסקל עמוק עשרה טפחים. אלא

אמרין – מוכח שאומרים גוד אחית מחיצתא, ולכן אף על פי
שמחיצות הטרסקל אינן גבוהות עשרה טפחים, אנו רואים כאילו הן
יורדות עד הקרקע ומקיפות את כל גובה הקנה, וכיון שבראש
הטרסקל יש רוחב ארבעה טפחים, נמצא שיש לו מחיצות בגובה
עשרה טפחים המקיפות מקום שרוחבו ארבעה טפחים על ארבעה
טפחים. מסיימת הגמרא את קושייתה, דקא נמי נמיא – גם כאן לגבי
הספינה נאמר גוד אחית מחיצתא, ונחשיב את מחיצות הספינה
שבחלקן העליון כאילו הן יורדות עד קרקעית הים ונמצא שאף
בחלקן התחתון הן מקיפות מקום ארבעה טפחים.

מתקיף לה – הקשה רב יוסף על רב נחמן, ולא שמיעא להו להא –
האם לא שמעו מה דאמר רבי יהודה אמר רב, וממו בה – ויש
שנוטים לומר ששמועה זו נאמרה משום – בשם רבי חייא, ותני
עלה – ושנינו בברייתא על דברי רבי יוסי ברי יהודה שהזורק חפץ
לטרסקל שבראש העמוד חייב, וחכמים פליגיין את הזורק לטרסקל
שבראש הקנה, לפי שאין הטרסקל נחשב רשות היחיד. ומוכח
שלדעת חכמים אין רואים כאילו מחיצות הטרסקל יורדות עד
הקרקע ומקיפות את כל גובה הקנה, ואין הטרסקל נחשב לרשות
היחיד, ואם כן גם לגבי הספינה אין לנו להחשיב את מחיצות הספינה
כאילו הן יורדות עד קרקעית הים.

אמר ליה אביי לרב יוסף, ואף לא תסבירא – וכי אתה אינך סבור
שאומרים גוד אחית מחיצתא באופן זה, והתנאי – והלא שנינו
בברייתא, עמוד הנמצא ברישות הרבים, והוא גבוה עשרה טפחים
ורחב ארבעה טפחים על ארבעה טפחים, ואין בעיקרו – בחלקו
התחתון רוחב ארבעה טפחים, ויש בקצרו שלו – באותו חלק צר
הסמוך לקרקע גובה שלשה טפחים (ראה ציור), וזרק חפץ מרשות
הרבים ונח על גביו, חייב, כדי וזרק מרשות הרבים לרשות היחיד,
אף על פי שחלקו התחתון של העמוד שסמוך לקרקע אינו רחב
ארבעה טפחים על ארבעה טפחים. אלא אמרין – מוכח שאומרים
גוד אחית מחיצתא, ורואים כאילו המחיצות העליונות יורדות עד
הקרקע ומקיפות את החלק הצר שאינו רחב ארבעה טפחים, דקא
נמי – גם כאן לגבי הספינה יש לומר גוד אחית מחיצתא, ונחשיב את
מחיצות הספינה שבחלקן העליון כאילו הן יורדות עד קרקעית הים
ומקיפות אף בתחתיתן מקום ארבעה טפחים. ומה שהוכיח רב יוסף
שאין אומרים גוד אחית מחיצתא מהברייתא ששנינו שחכמים
פוטרים את הזורק חפץ לטרסקל המונח על גבי קנה גבוה עשרה
טפחים, יש לדחות, מדיי אוריאי – כלום ראייה היא לכאן, הרי
– שם, בוורק חפץ לטרסקל, הריא ליה מחיצה שהגדיים בוקעין בה
– מחיצת הטרסקל הרי היא מחיצה שהגדיים עוברים תחתיה,
שהמחיצות בולטות הרבה מחוץ לקנה, ומחיצה כזו אין אומרים בה
גוד אחית, שהרי הגדיים עוברים תחתיה ומבטלים המחיצה, אבל
הקא – באין, בספינה שבים, הריא לה מחיצה שאין הגדיים בוקעין
בה – הרי היא מחיצה שאין גדיים עוברים תחתיה, שהרי אין מי
שעובר תחתיה, ויש לנו לומר גוד אחית מחיצתא. וכן בעמוד רחב
ארבעה על ארבעה שחלקו הסמוך לקרקע צר אומרים גוד אחית,
כיון שהמחיצות אינן בולטות כל כך מחוץ לעמוד, ואין דרך הגדיים
להתחכך בכולל ולעבור תחת חלקו הרחב.

רב אחא בריה דרב אחא מקשה על תירוצו של אביי: אמר ליה רב
אחא בריה דרב אחא לרב אשי, לגבי ספינה נמי הא איכא – גם
כן הרי יש בקיעת דגים העוברים תחת דפנותיה של הספינה, ואם כן
הרי היא דומה למחיצה שהגדיים עוברים תחתיה, שאין אומרים בה
גוד אחית.

אמר ליה רב אשי לרב אחא, בקיעת דגים תחת דפנות הספינה לא
שמייה – אינה נחשבת) בקיעה שמחמתה אין לומר גוד אחית, לפי
שאין הדגים נראים. ומנא תימרא – ומניין לי לומר כן, דקעא מיניה
– ששאל רבי מבלא מריבין, מחיצה תלויה מהו שתתיר לטלטל
בחורבה. ואמר ליה רבין, אין מחיצה תלויה מתרת לטלטל

שבת דף קא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (לים שבת קודש) קמא

אמות בתוך מקום שהוקף בשבת במחיצה **אָסור** מדרבנן, ואם כן הוא
הדין לענין ספינות, שאם נקשרו בשבת אין הקשירה מועילה להתיר
לטלטל ביניהן.
מתרצת הגמרא: **כִּי אֵיתָמַר דָּרְבַּן נַחֲמָן** – כשנאמר דינו של רב נחמן,
אָסור אֵיתָמַר – על מחיצה שנעשית בשבת במזיד נאמר, שקנסוהו
חכמים שלא יהנה ממלאכת שבת, אבל גם רב נחמן מודה שמחיצות
שנעשו בשבת בשוגג מתירות לטלטל בשבת. ודברי הברייתא שאם
המחצלות נפרסו בשבת 'חזרו להיותן הראשון', נאמרו רק באופן
שהורסים היו שוגגים או אנוסים או מוטעים, ולא באופן שהיו
מזידים, ומה ששינו בברייתא שאם היו מזידים המחצלות מועילות,
הוא רק לענין האמור בסיפא של הברייתא שמחיצה שנעשית בשבת
גם אם נעשית במזיד נחשבת מחיצה, והיינו שמועילה לחייב את
הזורק מרשות הרבים לשם או להיפך, אבל לא להתיר טלטול באותם
מקומות.
שנינו במשנה: שספינות קשורות זו לזו, מטלטלין מזו לזו. הגמרא דנה
כיצד הספינות צריכות להיות קשורות זו לזו: **אָמַר שְׁמוּאֵל, וְאִפְּלוּ**
אִם קְשׁוּרוֹת בְּחוּץ שְׁקוּשִׁים בּוֹ אֶת בֵּית הַצּוּאָר שֶׁל הַפְּרָכָל
וְגַלְמָה, שהוא חוט דק, מותר לטלטל מזו לזו.
שאלת הגמרא: **הֵיכֵי דָמִי** – במה מדובר, **אִי דִּיבּוּל לְהַעֲמִידָן** – אם
חוט זה חוק דיו ויכול להעמיד את הספינות שלא יפרדו זו מזו,
פְּשִׁיטָא – פשוט הוא דין זה שהחוט מועיל להתיר לטלטל מזו לזו,
ולמה הוצרך שמואל להשמיעו, **וְאִי דָמִי וְכֹל לְהַעֲמִידָן אִמְּאִי** –
ואם חוט זה אינו יכול להעמיד את הספינות שלא יפרדו זו מזו, מדוע
הוא מועיל להתיר לטלטל מזו לזו.
משיבה הגמרא: **לְעוּלָם** מדובר בחוט **דִּיבּוּל לְהַעֲמִידָן** – שיכול
להעמיד את הספינות שלא יפרדו זו מזו, **וְשְׁמוּאֵל לְאַפְּקֵי מִדְּנִפְשֵׁיהּ**
קָאֲתִי – ושמואל בא למעט שלא נאמר כאן כמו שהוא עצמו אמר
על ענין אחר שצריך קשירה בשלשאות של ברזל, **דְּהִנֵּן** במשנה
(אהלות פ"ח מ"ה), **קְשִׁירָה לַסְפִּינָה בְּדָבָר הַמַּעֲמִידָה** כדי שלא תנוה לכהן
ולכאן, אותו דבר שקשרה בו **מִכְיָא לָהּ טוּמְאָה**, שאם היה ראש
השלשלת הקושרת את הספינה קשור באהל המת, נעשית השלשלת
אבי אבות הטומאה כמת עצמו, והספינה הנוגעת בה נעשית אב
הטומאה ומטמאת את הכלים שבתוכה. ואם קשרה **בְּדָבָר שְׂאִין**
מַעֲמִידָה, אִין מִכְיָא לָהּ טוּמְאָה, שבאופן זה השלשלת נעשית רק
אב הטומאה, והספינה הנוגעת בה נעשית ראשון לטומאה ואינה
מטמאת את הכלים שבתוכה, שראשון לטומאה אינו מטמא כלים.
וְאִמַּר שְׁמוּאֵל בביאור המשנה, **וְהוּא** – אופן זה ששנינו, 'קשרה
בדבר המעמידה', היינו שהספינה קשורה **בְּשִׁלְשֵׁלֶת שֶׁל בְּרוֹזַל**
שרגילים להעמיד בה את הספינה, ולכן השלשלת הקשורה באהל
המת נעשית אבי אבות הטומאה כמת עצמו, ומטמאת את הספינה
והכלים שבתוכה, וכוונת המשנה שקשרה 'בדבר המעמידה' היא
שקשרה בדבר שרגילים להעמידה בו, כלומר בשלשלת של ברזל,
וקשרה בדבר שאין מעמידה היינו שקשרה בדבר שאין רגילים
להעמידה בו, כגון בדבר שאינו ממתכת, וכיון שמה שקשרה בו אינו
נעשה אבי אבות הטומאה, אינו מביא את הטומאה לכלים שבתוך
הספינה, שהדבר שקשרה בו הוא אב הטומאה, והספינה נעשית
ראשון לטומאה, ואינה מטמאה את הכלים שבתוכה. ובא שמואל
להשמיענו כאן שדווקא לענין **טוּמְאָה הוּא** שאמרתי שמדובר
שהספינה קשורה בשלשלת של ברזל, **דְּכַתִּיב לענין טומאת מת**
(במדבר טו טז) **יָבֵל אֲשֶׁר יָגַע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּחָלָל חָרֵב אֵל כֶּמֶת אוֹ עֶצֶם**
אָדָם אוֹ בְּקֶבֶר יִטְמָא שְׁבַע יָמִים, הקיש הכתוב חרב לחלל ו–למת,
כדי להשמיענו שחָרֵב שנגעה במת חָרֵי הוּא נעשה אבי אבות
הטומאה **בְּחָלָל** עצמו, ולכן דווקא לענין טומאה **אִין** – אכן צריך
לומר שמדובר בשלשלת של ברזל ולא בשלשלת ממין אחר, **אָבֵל**
כאן **לְעִנְיָן** קשירת הספינות **בְּשִׁבְתָּהּ**, אף על פי שצריך שהספינה תהיה
קשורה בדבר המעמידה, מכל מקום אין צריך שתהיה קשורה
בשלשלת של ברזל, אלא **כִּינן** שקשרה בדבר **דִּיבּוּל לְהַעֲמִידָה** שלא
תפרד מחברתה מותר לטלטל מזו לזו (**הֵיכֵר בְּעֵלְמָא הוּא**), ולכן
אִפְּלוּ אם קשרה **בְּחוּץ הַפְּרָכָל**, מותר לטלטל מזו לזו.

אֵלָא בְּמִים – לענין שיוכלו למלאות מים על ידה, דקל הוּא – קולא
היא שְׁהִקְלוּ **בְּמִים בְּמִים** שאומרים 'גוד אחית' במחיצה תלויה.
ולכאורה קשה, **אִמְּאִי** – מדוע מחיצה תלויה נחשבת למחיצה לענין
מילוי מים, **הָא אִיכָא** – הרי יש בְּקִיעֵת דִּינִים תחת המחיצה, **אֵלָא**
שְׁמַע מִינָהּ – מוכח מכאן שהקילו חכמים במים שבְּקִיעֵת דִּינִים **לֹא**
שָׁמָּה ו–אינה נחשבת) **בְּקִיעָה** המעכבת מלומר גוד אחית, ומכאן
ראיה לתירוץ אב"י שבקיעת דגים אינה מעכבת מלומר בספינה גוד
אחית.
שנינו במשנה: (לעיל ק) ואם אינן קשורות, אף על פי שמוקפות
נסמכותן זו לזו, אין מטלטלין מזו לזו. הגמרא מבארת מה החידוש
בדין זה, **סְפִינּוֹת קְשׁוּרוֹת זוּ בּוֹז בּוֹ**, מטלטלין מזו לזו. מקשה הגמרא:
פְּשִׁיטָא – הלא פשוט הוא דין זה שאם הספינות קשורות זו לזו מותר
לטלטל מזו לזו, ומדוע הוצרכה המשנה להשמיענו.
מתרצת הגמרא: **אָמַר רַבָּא, לֹא נִצְרְבָה** – לא הוצרכה המשנה לומר
דין זה **אֵלָא** כדי לְהַתִּיר לטלטל מזו לזו דרך **בִּיצִית** ו–ספינה קטנה
שְׁבִינְיָהּ, שאף על פי שאין הביצית קשורה בהן, מותר לטלטל דרכה,
הואיל ושתי הספינות הגדולות קשורות זו לזו, ואין חוששים שמה
תינטל הספינה הקטנה מבניניהן ונמצא מטלטל דרך אויר הים שהוא
כרמלית.
מקשה הגמרא: **אָמַר לֵיהּ רַב סְפָרָא לרבא, מִשָּׁה, כְּלוּמַר, הֲרִי הֵינָךְ**
גְּדוֹל הַדּוֹר, כְּשֶׁם שְׁמַשָּׁה רַבִּינוּ הִיָּה גְּדוֹל שְׁבִדּוּרָה, שְׁפִיר קָאֲמַרְתָּ –
וכי יפה אתה אומר, הרי **מְטַלְטְלִין מִזֵּו לְזֵו** ו–שנינו במשנה,
ומשמע שמתלטלים מספינה אחת ישירות לחברתה, ואין ביניהן
ספינה נוספת שהמטלטל נכנס לתוכה, ואם כן אין לפרש שהמשנה
מדברת בטלטול דרך ספינה קטנה.
רב ספרא מבאר באופן אחר את דברי המשנה: **אֵלָא אָמַר רַב סְפָרָא,**
לֹא נִצְרְבָה – לא הוצרכה המשנה לומר דין זה **אֵלָא** כדי להשמיענו
שאפילו בשתי ספינות של שני בני אדם, שכדי לטלטל מאחת לשניה
צריכים לערב עירוב חצרות ביניהן, יכולים **לְעַרְב** עירוב חצרות ועל
די זה **לְטַלְטֵל מִזֵּו לְזֵו**, ו**כְּדִתְנִיָא** – וכמו ששינו בפירוש בברייתא
שמועיל עירוב בין שתי הספינות, שתי סְפִינּוֹת של שני בני אדם
שקשורות זו לזו, **מְעַרְבִין** עירוב חצרות ביניהן, ו**מְטַלְטְלִין מִזֵּו לְזֵו**.
ואם **נִפְסְקוּ** ואינן קשורות זו לזו, **נִאָסְרוּ** בטלטול מזו לזו, שכיון
שנפסקו בטל העירוב שביניהן, הואיל ונפרדות זו מזו והים שהוא
כרמלית מפסיק ביניהן. ואם **חִזְרוּ וְנִקְשְׁרוּ** זו לזו, **כִּין** אם היו
הקושרים **שׁוֹנְגִין**, שלא ידעו שהיו שבת או שלא ידעו שמלאכה זו
אסורה, **כִּין** אם היו הקושרים **מוֹדִין**, **כִּין** אם היו **אֲנוּסִין**, ו**כִּין** אם
היו **מוֹטְעִין**, שעסקו בקשירת דבר אחר וקשרו בטעות את הספינות,
אף על פי שהספינות נקשרו באיסור, **חִזְרוּ לְהִיתָרן הָרִאשׁוֹן**, ומותר
לטלטל מזו לזו. ו**כִּין מַחְצִלוֹת הַפְּרוּסוֹת** (**לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים**), ונעשות
מחיצות כדי לחלק את רשות הרבים לתשמיש כמה בני אדם, באופן
שלכל אחד יש רשות בפני עצמו, ושבתו בני אדם באותו מקום, כל
אחד ברשותו, **מְעַרְבִין** עירוב חצרות ביניהם, ו**מְטַלְטְלִין מִזֵּו לְזֵו** –
מרשות זו לרשות זו. ואם **נִגְלְלוּ** המחצלות, **נִאָסְרוּ** לטלטל באותו
מקום, לפי שחזר ונעשה רשות הרבים. **חִזְרוּ** המחצלות ו**נִפְרְשׁוּ**, **כִּין**
אם היו הפורסים **שׁוֹנְגִין**, **כִּין** אם היו **מוֹדִין**, **כִּין** אם היו **אֲנוּסִין**, ו**כִּין**
אם היו **מוֹטְעִין**, אף על פי שהמחצלות נפרסו באיסור, **חִזְרוּ** אותן
רשויות לְהִיתָרן הָרִאשׁוֹן, ומותר לטלטל מזו לזו, **שְׁכַל מַחְצִיָּה**
שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּשִׁבְתָּהּ, כִּין כְּשׁוֹנֵג כִּין בְּמוֹדִי שָׁמָּה ו–נחשבת **מַחְצִיָּה**.
ומדברי הברייתא שאם הספינות קשורות זו לזו מותר לטלטל מזו לזו
על ידי עירוב, מוכח כתירוץ רב ספרא שמועיל עירוב בין שתי
הספינות.
ברייתא נתבאר שמחיצות הנעשות בשבת אינן מחיצות גם לגבי
טלטול ביניהן, הגמרא מקשה מדין זה על דברי רב נחמן. מקשה
הגמרא: **אִינִי** – האם כך הוא ושאם הספינות נקשרו זו לזו בשבת חזרו
להיתרן הראשון ומותר לטלטל ביניהן. ו**הָאֵמַר** – והרי אמר **רַב נַחֲמָן**
על ברייתא זו, **לֹא שָׁנוּ** שמחיצה הנעשית בשבת נחשבת מחיצה **אֵלָא**
לענין לְזוּרֵק, שנקום שהקיפוהו בשבת במחיצה נחשב לרשות היחיד
והזורק משם לרשות הרבים או להיפך חייב, **אָבֵל לְטַלְטֵל** ארבע